

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

28 lutego 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Paweł Grzegorzczak (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Władysław Pawlak

SSN Agnieszka Piotrowska

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 28 lutego 2025 r. w Warszawie
skargi kasacyjnej syndyka masy upadłości Bank spółki akcyjnej w upadłości w W.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Łodzi
z 9 lipca 2021 r., I ACa 1280/20,
w sprawie z powództwa syndyka masy upadłości Bank spółki akcyjnej
w upadłości W.
przeciwko P.K.
o zapłatę,

- 1. oddala skargę kasacyjną;**
- 2. obciąża kosztami postępowania kasacyjnego Syndyka masy
upadłości Bank S.A. w upadłości w W..**

Władysław Pawlak

Paweł Grzegorzczak

Agnieszka Piotrowska

(K.G.)

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 4 września 2020 r. Sąd Okręgowy w Sieradzu oddalił powództwo Bank S.A. z w W. przeciwko pozwanemu P.K. o zapłatę (pkt 1) i orzekł o kosztach postępowania (pkt 2-3).

Powyższe orzeczenie oparł na następujących ustaleniach faktycznych:

W dniu 30 września 2008 r. powódka zawarła z pozwanym umowę kredytu hipotecznego indeksowanego do franka szwajcarskiego (CHF). Zgodnie z postanowieniami umowy (§ 1) bank udzielił kredytobiorcy kredytu w kwocie 692 062,38 zł indeksowanego kursem CHF. Kredytobiorca oświadczył, iż jest świadomy ryzyka kursowego, związanego ze zmianą kursu waluty indeksacyjnej w stosunku do złotego i akceptuje to ryzyko. Całkowity koszt kredytu na dzień sporządzenia umowy wynosił 782 701,31 zł, z zastrzeżeniem, że kwota ta nie uwzględnia ryzyka kursowego.

Strony przewidziały (§ 2), że kredyt ma zostać przeznaczony w zasadniczej części (618 000 zł) na pokrycie części ceny nabycia nieruchomości położonej w M., stanowiącej działkę [...]. W § 9 umowy postanowiono, że w dniu wypłaty kredytu lub każdej transzy kredytu kwota wypłaconych środków będzie przeliczana do CHF według kursu kupna walut określonego w tabeli kursów obowiązującego w dniu uruchomienia środków. Kredytobiorca zobowiązał się dokonać w okresie objętym umową spłaty rat kapitałowo-odsetkowych i odsetkowych w terminach, kwotach i na rachunek wskazany w aktualnym harmonogramie spłat. Wysokość zobowiązania miała być ustalana jako równowartość wymaganej spłaty wyrażonej w CHF po jej przeliczeniu według kursu sprzedaży walut określonego w tabeli kursów walut dla kredytów dewizowych oraz indeksowanych kursem walut obcych do CHF obowiązującego w dniu spłaty.

W dniu 21 października 2011 r. doszło do zawarcia aneksu, według którego wysokość zobowiązania miała być ustalana jako równowartość wymaganej raty z aktualnego harmonogramu spłat wyrażonej w CHF po jej przeliczeniu na złote według kursu sprzedaży walut określonego w tabeli kursów. Kredytobiorca miał możliwość dokonania spłaty bezpośrednio w walucie indeksacyjnej CHF.

W dniu 19 sierpnia 2016 r. powódka złożyła pozwanemu oświadczenie o wypowiedzeniu umowy kredytu z uwagi na zaprzestanie uiszczania rat.

Sąd Okręgowy przyjął, że w umowie występowały niedozwolone klauzule, kształtujące prawa i obowiązki konsumenta – kredytobiorcy w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami przez uzależnienie warunków waloryzacji świadczenia od kompetencji silniejszej strony umowy, to jest banku. Zdaniem Sądu, zawarte w umowie odwołanie do kursów walut zawartych w tabeli oznacza naruszenie równorzędności stron umowy przez nierównomierne rozłożenie uprawnień i obowiązków między partnerami stosunku obligacyjnego. Należało w związku z tym przyjąć, że klauzule te powinny zostać wyeliminowane z umowy z pozostawieniem pozostałej części umowy kredytu w mocy, co w istocie oznacza „odwalutowienie” umowy. W związku z tym, odwołując się do opinii biegłego, Sąd uznał, że po przewalutowaniu kredytu w dniu wypowiedzenia umowy, tj. w dniu 17 października 2016 r., wystąpiła po stronie kredytobiorcy nadpłata, a przy ujęciu oprocentowania WIBOR w latach 2008-2018 i marży banku w całym okresie na poziomie 0,5%, przy zachowaniu warunków umowy, nadpłata występowała w całym okresie, a w dniu jej wypowiedzenia zamykała się wielkością 582,92 zł, przy saldzie zadłużenia 608 438,46 zł. Nie powstały w związku z tym przesłanki do wypowiedzenia umowy kredytu, co prowadziło do oddalenia powództwa.

Sąd Apelacyjny w Łodzi wyrokiem z dnia 9 lipca 2021 r., na skutek apelacji powódki, oddalił apelację (pkt 1) i orzekł o kosztach postępowania apelacyjnego (pkt 2).

Sąd Apelacyjny podzielił stanowisko Sądu Okręgowego w zakresie uznania za abuzywną klauzuli waloryzacyjnej. Zaznaczył, że powódka miała znaczną dowolność w określaniu kursu CHF względem złotego. Umowa ani regulamin nie określały precyzyjnego sposobu ustalania kursu CHF, przez co pozwany był narażony na arbitralne decyzje powódki w tej kwestii.

Odmienne jednak Sąd Apelacyjny ocenił skutki częściowej abuzywności umowy. Uznał, że umowa nie może być utrzymana w przyjętym kształcie. Jako błędne ocenił stanowisko Sądu Okręgowego, według którego w miejsce klauzul abuzywnych należało wprowadzić postanowienia wynikające z opinii biegłego, która ustaliła wysokość zobowiązania przy założeniu, że kredyt był udzielony w złotych, a jego wysokość podlegałaby wyliczeniu z wykorzystaniem wskaźnika LIBOR.

W konsekwencji Sąd Apelacyjny, odmiennie, aniżeli uczynił to Sąd Okręgowy, przyjął, że nie jest możliwe przeliczenie wysokości zaciągniętego kredytu na walutę polską, co miałoby prowadzić do jego „odwalutowania” przy zachowaniu pozostałych warunków umowy, w szczególności co do wysokości oprocentowania.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego, umowę należało w rezultacie uznać za nieważną. W związku z tym, jak ocenił Sąd Apelacyjny, powództwo rzeczywiście podlegało oddaleniu, ale z tego powodu, że wobec stwierdzenia abuzywności postanowień waloryzacyjnych (indeksacyjnych) umowy i niemożności jej funkcjonowania bez tychże postanowień umownych, a także niemożności zastąpienia tych postanowień przepisami dyspozytywnymi, należało stwierdzić nieważność całej umowy (art. 58 w związku z art. 385¹ i art. 385² k.c.).

Skargę kasacyjną od tego wyroku wniosła powódka, zaskarżając orzeczenie w całości, zarzucając naruszenie art. 65 § 1 i 2 k.c. w związku z postanowieniami § 9 ust. 1 w związku z § 6 ust. 1 umowy kredytu oraz § 10 ust. 3 w związku z § 6 ust. 1 umowy kredytu w związku z art. 385¹ § 1 k.c.; art. 385¹ § 1 i 2 w związku z art. 65 § 1 i 2 k.c. w związku z § 1 ust. 1, § 9 ust. 2, § 10 ust. 3 umowy kredytu w związku z § 6 ust. 1 umowy kredytu; art. 385¹ § 2 w związku z art. 385¹ § 1 k.c.; art. 58 w związku z art. 385¹ i art. 385² k.c.; art. 358 § 2 k.c. i art. 41 ustawy z dnia 28 kwietnia 1936 r. - Prawo wekslowe (jedn. tekst: Dz. U. z 2022, poz. 282, dalej – „pr. weksl.”) oraz art. 385¹ § 1 i 2 k.c.

Postanowieniem z dnia 12 grudnia 2024 r. Sąd Najwyższy zawiesił postępowanie kasacyjne (art. 174 § 1 pkt 4 w związku z art. 391 § 1 i art. 398²¹ k.p.c.) (pkt 1), wezwał do udziału w sprawie syndyka masy upadłości Bank S.A. w upadłości (pkt 2) i podjął postępowanie kasacyjne z udziałem syndyka masy upadłości Bank S.A. w upadłości (pkt 3).

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Przed przejściem do analizy zarzutu kasacyjnego należało podnieść, że zgodnie z art. 19 ust. 1 akapit drugi Traktatu o Unii Europejskiej (TUE) każde państwo członkowskie, kształtując samodzielnie strukturę organów wymiaru sprawiedliwości, powinno zapewnić, by organy orzekające – jako „sądy” w rozumieniu prawa Unii

– w kwestiach związanych ze stosowaniem lub wykładnią tego prawa odpowiadały wymogom skutecznej ochrony prawnej, w tym zwłaszcza wymaganiu niezawisłości i ustanowienia na podstawie ustawy. Wymagania te, w powiązaniu z art. 47 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej (KPP UE), nawiązują do wiążącego wszystkie państwa członkowskie Unii Europejskiej art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzonej w Rzymie, dnia 4 listopada 1950 r. (Dz. U. z 1993 r., nr 61, poz. 284, dalej – „EKPCz” lub „Konwencja”), wyznaczającego wspólny państwom – stronom Konwencji – standard rzetelnego postępowania sądowego w sprawach cywilnych i karnych.

W orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, w ślad za utrwaloną judykaturą Europejskiego Trybunału Praw Człowieka na tle art. 6 ust. 1 EKPCz, wskazuje się na tym tle, że nakaz ustanowienia sądu na podstawie ustawy odnosi się nie tylko do podstawy prawnej funkcjonowania sądu jako organu władzy publicznej, lecz także konkretnego składu orzekającego. Wymaga to uwzględnienia wszystkich przepisów prawa krajowego, które mogą rzutować na to, że uczestnictwo w składzie orzekającym konkretnych sędziów jest nieprawidłowe (por. np. wyroki Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 26 marca 2020 r., *Simpson/Rada i HG/Komisja*, C-542/18 RX-II i C-543/18 RXII, z dnia 6 października 2021 r., C-487/19, *W.Ż.*, z dnia 29 marca 2022 r., C-132/20, *Getin Noble Bank S.A.*). Dotyczy to również przepisów regulujących przydział spraw i kształtowanie składów orzekających w konkretnych sprawach (por. wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 14 listopada 2024 r., C-197/23, *S.*).

W taki sam sposób trzeba postrzegać wymagania wynikające z art. 45 ust. 1 Konstytucji, jeżeli zważyć, że mimo pewnych różnic w ujęciu gwarancji prawa do sądu w art. 45 ust. 1 Konstytucji, art. 6 ust. 1 EKPCz i art. 47 KPP UE standard ustanowiony w tych regulacjach jest zbieżny. Koresponduje to z dążeniem artykułowanym w pracach nad projektem Konstytucji, aby poziom gwarancji przewidziany w tej mierze w przyszłej konstytucji nie był niższy niż w ratyfikowanych przez Polskę umowach międzynarodowych (por. Biuletyn Komisji Konstytucyjnej Zgromadzenia Narodowego nr XV, s. 77, nr XXXVII, s. 98 i nr XXXIX, s. 48 i n.; w orzecznictwie np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 21 stycznia 2022 r., III CO 6/22).

W tym kontekście należało zauważyć, że zarządzenie Prezesa Sądu Najwyższego kierującego pracą Izby Cywilnej z dnia 27 listopada 2024 r. wyznaczające skład orzekający w niniejszej sprawie (art. 80 § 1 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym, jedn. tekst: Dz. U. z 2024 r., poz. 622, dalej – „u.SN”), zostało wydane przez X.Y., która z dniem 1 października 2024 r. została powołana na kolejną kadencję na stanowisku Prezesa Sądu Najwyższego kierującego pracą Izby Cywilnej, mimo:

1. objęcia urzędu sędziego Sądu Najwyższego po przeprowadzeniu postępowania nominacyjnego z udziałem Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej ustawą z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2018 r., poz. 3, dalej – „ustawa z dnia 8 grudnia 2017 r.”), którego kształt i przebieg naruszał przepisy Konstytucji i konsekwencje prawomocnych orzeczeń sądowych w stopniu uzasadniającym uchylenie prawomocnym wyrokiem Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 6 maja 2021 r., II GOK 2/18, kończącej to postępowanie uchwały Krajowej Rady Sądownictwa nr [...] z dnia 28 sierpnia 2018 r., przez co doszło do upadku jednego z dwóch nieodzownych i równoważnych elementów składających się na konstytucyjny akt powołania do pełnienia urzędu sędziego Sądu Najwyższego w postaci wymaganej w art. 179 w związku z art. 186 Konstytucji uchwały Krajowej Rady Sądownictwa obejmującej wniosek o powołanie do pełnienia urzędu sędziego Sądu Najwyższego w Izbie Cywilnej (por. uchwała składu połączonych Izb Cywilnej, Karnej oraz Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2020 r., BSA 1-4110-1/20, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 kwietnia 2024 r., II PSKP 21/23, OSNP 2024, nr 12, poz. 117 oraz postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 20 marca 2019 r., III CO 121/18, z dnia 21 maja 2019 r., III CZP 25/19, z dnia 2 września 2021 r., III CZP 11/21 i z dnia 23 września 2022 r., III CZP 43/22);
2. uczestniczenia w zgromadzeniu zwołanym na dzień 10 września 2024 r. w celu dokonania wyboru kandydatów na stanowisko Prezesa Sądu Najwyższego kierującego pracą Izby Cywilnej (dalej – „zgromadzenie”) wyłącznie osób powołanych do pełnienia urzędu sędziego Sądu Najwyższego

w okolicznościach takich samych bądź zbliżonych do określonych powyżej, co uniemożliwiało dokonanie czynności przez ustawowy organ Sądu Najwyższego, jakim jest zgromadzenie sędziów izby Sądu Najwyższego (art. 11 u.SN), w tym skuteczny wybór kandydatów na stanowisko Prezesa Sądu Najwyższego i których udział w składach orzekających Sądu Najwyższego prowadzi do pozbawienia stron prawa do rozpoznania sprawy przez niezależny, bezstronny i niezawisły sąd ustanowiony ustawą w rozumieniu art. 45 ust. 1 Konstytucji, art. 6 ust. 1 EKPCz (por. np. wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z dnia 3 lutego 2022 r., nr 1469/20, *Advance Pharma Sp. z o.o. przeciwko Polsce*) i art. 47 KPP UE w związku z art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE (por. wyroki Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 21 grudnia 2023 r., C-718/21, *LG* i z dnia 7 listopada 2024 r., C-326/23, *Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów*);

3. przewodniczenia zgromadzeniu przez osobę wskazaną uznaniową decyzją Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, której warunkiem ważności jest kontrasygnata Prezesa Rady Ministrów (art. 144 ust. 2 Konstytucji), podjętą na podstawie art. 13 § 3 u.SN, który to przepis umożliwia wskazanym organom władzy wykonawczej motywowane politycznie ingerowanie w wewnętrzne funkcjonowanie Sądu Najwyższego, jako najwyższego organu władzy sądowniczej, przez co narusza zasadę trójpodziału władz (art. 10 Konstytucji) i konstytucyjnie gwarantowaną niezależność oraz autonomię organizacyjną Sądu Najwyższego względem organów władzy wykonawczej (art. 173 Konstytucji);
4. wadliwego zwołania zgromadzenia przez sędzię X.Y., która w poprzedniej kadencji została powołana na stanowisko Prezesa Sądu Najwyższego kierującego pracą Izby Cywilnej, mimo że postępowanie prowadzące do wyłonienia kandydatów na to stanowisko zostało przeprowadzone z naruszeniem prawa, przy sprzecznie ówczesnej większości sędziów Izby Cywilnej, na podstawie rozwiązań ustawowych rażąco naruszających zasadę odrębności i niezależności władzy sądowniczej (art. 173 Konstytucji), z pominięciem uchwały zgromadzenia sędziów Izby Cywilnej z dnia 29 czerwca 2021 r. odraczającej zgromadzenie wyborcze i w sposób, który uniemożliwiał

większości sędziów Izby Cywilnej wybór kandydatów cieszących się poparciem niezbędnym do sprawowania tego urzędu (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 23 września 2022 r., III CZP 43/22 i z dnia 3 kwietnia 2023 r., II CSKP 501/22).

Sytuacja, w której ustawowe uprawnienia Prezesa Sądu Najwyższego, w tym dotyczące działalności orzeczniczej izby Sądu Najwyższego, takie jak w szczególności kształtowanie składów orzekających w konkretnych sprawach (art. 80 § 1 u.SN), są faktycznie realizowane przez sędziego powołanego na stanowisko Prezesa Sądu Najwyższego z opisanym wyżej naruszeniem zasad ustrojowych, ma bezprecedensowy charakter i przekłada się na nieskuteczność czynności, w tym zarządzeń i innych aktów podejmowanych przez obsadzony w taki wadliwy sposób organ Sądu Najwyższego (por. w tej materii także postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 21 kwietnia 2023 r., II CSKP 1588/22 i postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 1 grudnia 2023 r., III CZP 1/22, w którym zwrócono szeroko uwagę na konsekwencje pełnienia funkcji kierowniczych w Sądzie Najwyższym, w tym funkcji Prezesa Sądu Najwyższego, przez osoby wadliwie powołane do pełnienia urzędu sędziego Sądu Najwyższego w postępowaniu toczącym się z udziałem Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej ustawą z dnia 8 grudnia 2017 r.).

W przypadku takich aktów, jak zarządzenie o wyznaczeniu składu orzekającego, dokonywana *de lege lata* ocena wpływu tego stanu rzeczy na dopuszczalność merytorycznego rozpoznania sprawy przez wyznaczony w ten sposób skład orzekający Sądu Najwyższego musi jednak brać pod uwagę z jednej strony ryzyko rzeczywistego oddziaływania tej nieprawidłowości na możliwość zapewnienia prawa stron do rozpoznania sprawy przez niezawisły i bezstronny sąd ustanowiony ustawą, z uwzględnieniem konkretnych okoliczności, z drugiej zaś konsekwencje katerycznego przyjęcia, że sytuacja ta – do chwili zmiany stanu prawnego – stoi na przeszkodzie merytorycznemu rozpoznaniu sprawy, w tym ryzyko paraliżu konstytucyjnych i ustawowych funkcji Sądu Najwyższego w sferze ochrony prawnej, a co za tym idzie udaremnienia prawa stron do rozpoznania sprawy w rozsądnym terminie (art. 45 ust. 1 Konstytucji, art. 6 ust. 1 EKPCz i art. 47 KPP UE). Sąd Najwyższy nie może kwestii tej pomijać, mimo pełnej świadomości

strukturalnego charakteru i wagi problemu nieprawidłowej obsady organów Sądu Najwyższego, w tym Prezesa Sądu Najwyższego kierującego pracą Izby Cywilnej, mającego pierwotne podłoże w wadliwości postępowań nominacyjnych na stanowiska sędziowskie w Sądzie Najwyższym prowadzonych z udziałem Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej ustawą z dnia 8 grudnia 2017 r. i zaniechaniu ze strony prawodawcy przyjęcia rozwiązań legislacyjnych usuwających tę wadliwość, a następnie zwielokrotnionego przez uchybienia w postępowaniu bezpośrednio prowadzącym do wyłonienia kandydatów na stanowisko Prezesa Sądu Najwyższego.

W tym stanie rzeczy, mając na względzie wskazane okoliczności, jak również to, że strony – zawiadomione o składzie orzekającym – nie podniosły zastrzeżeń co do sposobu ukonstytuowania składu orzekającego Sądu Najwyższego, któremu została powierzona niniejsza sprawa, ani też niezależności lub bezstronności jego członków, Sąd Najwyższy w niniejszym składzie uznał, że nie było przeszkód do merytorycznego rozstrzygnięcia sprawy.

Zarzuty skargi kasacyjnej dotyczyły dwóch zasadniczych założeń zaskarżonego wyroku, tj. abuzywności postanowień indeksacyjnych spornej umowy kredytu zawartej z pozwanym jako konsumentem i konsekwencji tej abuzywności, a w szczególności zasadności uznania z tego powodu umowy kredytu za nieważną.

Problematyka ta była wielokrotnie i wszechstronnie rozważana w dotychczasowym orzecznictwie Sądu Najwyższego, w kontekście zbliżonych stanów faktycznych związanych ze stosowaniem przez banki w umowach kredytu zawieranych z konsumentami i powiązanych z frankiem szwajcarskim postanowień umownych odsyłających do tabel kursowych banku przy przeliczeniu waluty obcej na złote polskie i odwrotnie, jak również wyrażających ryzyko walutowe. Analiza ta, uwzględniająca szeroki dorobek orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, doprowadziła do utrwalenia się jednolitych kierunków orzecznich, w których przesądzono, że: po pierwsze, określenie wysokości należności obciążającej kredytobiorcę w umowie kredytu powiązanej z walutą obcą z odwołaniem do kursu waluty obcej ustalanego jednostronnie przez bank, bez wskazania obiektywnych kryteriów jego oznaczania, jest nietransparentne, pozostawia pole do arbitralnego działania banku i w ten sposób obarcza kredytobiorcę nieprzewidywalnym ryzykiem

oraz narusza równorzędność stron umowy kredytu (por. np. wyroki Sądu Najwyższego dnia 24 lutego 2022 r., II CSKP 45/22, z dnia 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22, z dnia 9 września 2022 r., II CSKP 794/22, z dnia 25 października 2023 r., II CSKP 820/23, z dnia 21 listopada 2023 r., II CSKP 1602/22, z dnia 29 listopada 2023 r., II CSKP 1753/22, z dnia 19 stycznia 2024 r., II CSKP 874/22, z dnia 24 maja 2024 r., II CSKP 1560/22 i z dnia 6 września 2024 r., II CSKP 1644/22 oraz powołane tam dalsze orzecznictwo; w orzecznictwie unijnym zob. zwłaszcza wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 18 listopada 2021 r., C-212/20, *M.P. i B.P. przeciwko A*, ECLI:EU:C:2021:934), po drugie – po wyeliminowaniu z umowy kredytu powiązanej z frankiem szwajcarskim niedozwolonych postanowień określających wysokość należności obciążającej kredytobiorcę z odwołaniem do kursu waluty obcej ustalanego jednostronnie przez bank, utrzymanie umowy kredytowej w mocy w pozostałym zakresie nie jest możliwe, zarówno w przypadku kredytów indeksowanych, jak i denominowanych do waluty obcej (por. np. wyroki Sądu Najwyższego z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, z dnia 13 kwietnia 2022 r., II CSKP 15/22, z 10 maja 2022 r., II CSKP 285/22 i II CSKP 382/22, z 13 maja 2022 r., II CSKP 293/22, z 20 maja 2022 r., II CSKP 796/22, z 8 listopada 2022 r., II CSKP 1153/22, z 26 stycznia 2023 r., II CSKP 722/22, z 20 lutego 2023 r., II CSKP 809/22, z dnia 25 lipca 2023 r., II CSKP 1487/22, z dnia 29 listopada 2023 r., II CSKP 1753/22, z dnia 19 stycznia 2024 r., II CSKP 874/22, z dnia 24 maja 2024 r., II CSKP 1560/22 i z dnia 6 września 2024 r., II CSKP 1644/22 oraz powołane tam dalsza judykatura).

Ocena spornej umowy dokonana przez Sąd Apelacyjny wpisywała się w we wskazane kierunki orzecznicze, a w skardze kasacyjnej nie powołano żadnych nowych, nierozważanych dotychczas argumentów, które mogłyby ją podważać, zarówno *in genere*, jak i z uwzględnieniem ustalonych okoliczności sprawy, w której wydano zaskarżony wyrok.

Trafności oceny abuzywności zawartych w umowie klauzul przeliczeniowych nie podważał w szczególności argument, według którego tabela kursów funkcjonująca u powódki była ustalana przez merytoryczną komórkę banku, na podstawie kursów obowiązujących na rynku międzybankowym. Sformułowanie umowne, według którego tabela jest sporządzana „na podstawie” kursów

obowiązujących na rynku międzybankowym, nie wyraża bowiem jakiegokolwiek ścisłej umownej relacji (zależności) między kursem rynkowym, a kursem stosowanym przez bank, mogącej stanowić dostateczne zabezpieczenie dla konsumenta z uwzględnieniem czasu trwania umowy kredytu. Jeśliby powódka rzeczywiście miała zamiar związać się realnym mechanizmem obiektywizującym sposób ustalania kursu waluty indeksacji i marży kursowej przez odesłanie do kursu określanego przez NBP lub do innych kryteriów pozostających poza wpływem pozwanej, nie było przeszkód, aby zastrzeżenia takie objąć treścią narzucanej przez powódkę umowy, do czego jednak nie doszło.

To, w jaki sposób powódka faktycznie wykonywała rozważane postanowienie umowne, nie miało znaczenia przy ocenie jego abuzywnego charakteru (por. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 20 marca 2018 r., III CZP 29/17, OSNC 2019, nr 1, poz. 3). Inną rzeczą jest, że długofalowa polityka kursowa banku, chociażby jej odniesieniem był rynek międzybankowy, zależy od indywidualnych decyzji ekonomicznych banku, stymulowanych dążeniem do osiągnięcia zysku. Sposób, w jaki kredytodawca kształtuje kurs waluty, nawet w dłuższej perspektywie czasowej, nie stwarza zatem podstaw po stronie kredytobiorcy do żadnych skonkretyzowanych uprawnień, które mogłyby limitować swobodę banku w zakresie określenia kursu waluty indeksacji, a w konsekwencji wysokości świadczenia obciążającego kredytobiorcę.

Niemożliwość w pełni swobodnego kształtowania kursu przez bank z racji uwarunkowań rynkowych, może wprawdzie łagodzić ryzyko takich zmian kursu, które drastycznie i rażąco odchyłałyby kurs od tych warunków, nie oznacza to jednak, że zezwolenie na jednostronne ustalanie kursu przez bank w relacji z konsumentem nie ma abuzywnego charakteru, jeżeli zważyć, że postanowienie takie umożliwia bankowi, chociażby tylko okresowo i w zależności od stosowanej polityki kursowej, czerpanie nadzwyczajnych korzyści z umowy kosztem konsumenta, które nie mają żadnego uzasadnienia w świetle waloryzacyjnego charakteru mechanizmu indeksacji (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 maja 2024 r., II CSKP 1560/22 i powołane tam orzecznictwo).

W zakresie, w jakim skardze akcentowano konieczność odrębnej oceny pod kątem abuzywności klauzul przeliczeniowych, oderwanej od pozostałych elementów mechanizmu indeksacji, należało zwrócić uwagę, że jak wskazano już wielokrotnie w orzecznictwie, indeksacja kredytu do waluty obcej nie może funkcjonować i wywierać zamierzonych skutków bez postanowień umownych określających kurs, po którym następuje przeliczenie zobowiązań stron w sposób pozwalający wyrazić wysokość kredytu i spłacanych rat w walucie indeksacji i w walucie, w jakiej następuje spłata. Eliminacja ze skutkiem *ex tunc* postanowień przeliczeniowych z powodu abuzywności pociąga za sobą sytuację, w której świadczenia stron umowy kredytu mają zgodnie z umową podlegać przeliczeniu na walutę indeksacji, jednakże umowa nie określa kursu właściwego do dokonania tych przeliczeń, co uniemożliwia ich realizację. Postanowienia umowne określające sposób ustalenia kursu waluty obcej i postanowienia wiążące saldo kredytu oraz wysokość rat z walutą obcą (walutą indeksacji) stanowią zatem nierozłączne składniki mechanizmu indeksacji, nadającego umowie kredytu określony charakter, którego elementem jest ryzyko walutowe. Usunięcie jednego z nich rzutuje na istotę drugiego, toteż nie mogą one stanowić odrębnego przedmiotu oceny pod kątem abuzywności (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 25 października 2023 r., II CSKP 820/23 i z dnia 19 stycznia 2024 r., II CSKP 874/22 oraz powołane tam dalsze orzecznictwo).

W zakresie, w jakim w skardze kasacyjnej zarzucano zaniechanie dokonania wykładni umowy w taki sposób, aby możliwe było jej dalsze funkcjonowanie z wykorzystaniem kursu średniego NBP bądź innego „obiektywnego” kursu waluty indeksacji, względnie postulowano – z tym samym skutkiem – zastąpienie niedozwolonych postanowień umownych przepisami o charakterze dyspozytywnym (art. 358 § 2 k.c., art. 41 pr. weksl.), należało zauważyć, że w wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 18 listopada 2021 r., C-212/20, jednoznacznie wykluczono dokonywanie przez sąd wykładni umowy, która zmierzałaby do łagodzenia nieuczciwego charakteru postanowienia umownego, nawet jeżeli wykładnia taka odpowiadałaby wspólnej woli stron, czego zresztą w sprawie nie wykazano. Substytucja niedozwolonego postanowienia umownego, nawet jeżeli pominąć, że art. 358 k.c. w obecnym brzmieniu wszedł w życie w dniu 24 stycznia 2009 r. (por. art. 1 ustawy z dnia 23 października 2008 r. o zmianie

ustawy - Kodeks cywilny oraz ustawy - Prawo dewizowe, Dz. U. nr 228, poz. 1506), wchodzi natomiast w rachubę tylko wtedy, gdyby brak zastąpienia niedozwolonego postanowienia narażał konsumenta, przez upadek umowy w całości, na szczególnie niekorzystne skutki (por. wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 30 kwietnia 2014 r., C-26/13, *Árpád Kásler, Hajnalka Káslerné Rábai przeciwko OTP Jelzálogbank Zrt*, ECLI:EU:C:2014:282), przy czym za decydujące w tej materii uznaje się zdanie konsumenta (por. wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 16 marca 2023 r., C-6/22, *M.B., U.B., M.B. przeciwko X S.A.*, ECLI:EU:C:2023:216, w którego tezie stwierdzono, że sąd krajowy nie może odmówić unieważnienia umowy – jeżeli po eliminacji postanowień abuzywnych nie może ona zostać utrzymana zgodnie z przepisami prawa krajowego – jeżeli konsument w sposób wyraźny się o to zwrócił, a także wyroki z dnia 3 października 2019 r., C-260/18, *Kamil Dziubak i Justyna Dziubak przeciwko Raiffeisen Bank International AG*, ECLI:EU:C:2019:819, z dnia 8 września 2022 r., C-80/21, C-81/21 i C-82/21, *D.B.P.*, ECLI:EU:C:2022:646 i z dnia 12 października 2023 r., C-645/22, *R.A. i in. przeciwko Luminor Bank AS*, ECLI:EU:C:2023:774 oraz postanowienie z dnia 17 listopada 2021 r., C-655/20, *Marc Gómez del Moral Guasch przeciwko Bankia SA*, ECLI:EU:C:2021:943).

Wbrew stanowisku powódki, skutków abuzywności postanowień przeliczeniowych zawartych w umowach kredytu powiązanych z walutą obcą nie zniósł także ustawa antyspreadowa (por. w tej materii np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 września 2024 r., II CSKP 1644/22). W zakresie zarzutu naruszenia art. 58 w związku z art. 385¹ i art. 385² k.c. należało natomiast podzielić stanowisko, według którego za podstawę upadku umowy, która w związku z eliminacją nieuczciwych postanowień nie może w dalszym ciągu wiązać, należy uznać art. 58 k.c. (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 16 września 2021 r., I CSKP 166/21, z dnia 25 lipca 2023 r., II CSKP 1487/22 i z dnia 25 października 2023 r., II CSKP 820/23, a także postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 18 grudnia 2024 r., I CSK 6/24 i powołane tam orzecznictwo).

W konkluzji skarga kasacyjna podlegała oddaleniu wobec braku uzasadnionych podstaw.

Z tych względów, na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji. O kosztach postępowania orzeczono na podstawie art. 98 § 1-1¹, art. 108 § 1 zdanie drugie, art. 391 § 1 i art. 398²¹ k.p.c., pozostawiając ich wyliczenie referendarzowi sądowemu.

Władysław Pawlak

Paweł Grzegorzczak

Agnieszka Piotrowska

(K.G.)

[r.g.]